

באר ה"אור הזחיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור הזחיים" הקדוש כתקנת מורינו הגדול רבי אלימלך בודרמן שליט"א

פרשת בהעלתך

פ"ה

וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טִמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח
בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: {ט"ו}

וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם
מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְאָמֹר: {ט"א}

ויחי אנשים וגו'. צריך לדעת למה אמר לשון יחיד על הרבים, ועוד למה הוצרך לומר ולא יכלו לעשות הפסח אחר שהודיע שהיו טמאים, ואולי כי לצד שצוה ה' מראש חדש על הפסח כמו שפירשו בפסחים דף ו' שמאמר ויעשו בני ישראל את הפסח ה' בראש חודש ניסן, ומן הראוי היה להם להשתמר מטומאה, ותבא הסברה להטיל בהם דופי אשר לא שמרו את מצות ה' ונטמאו ולא חששו למצות פסח, תלמוד לומר ויהי לשון יחיד לומר כי לא היה אלא ענין טומאה אחת אשר נטמאו האנשים בה, וענין טומאה זה עצמו לא היה בידם להשתמר ממנו ובעל כורחם היו נטמאים כמאמרם ז"ל (פסח כ"ט:) בין לר' יוסי הגלילי שאמר נושאי ארונו של יוסף היו, בין לרבי עקיבא, בין לר' יצחק שאמר טמאי מת מצוה היו צריכין ליטמא הגם שידעו שטומאתם נמשכת עד ארבעה עשר, והוא מה שרמז מאמר ולא יכלו לעשות הפסח לומר שלא יכלו לשמור עצמן מהטומאה לעשות הפסח, ואומרו ביום ההוא, כבר דקדקו רז"ל (פסחים כ"ט:) למר כדעתו ולמר כדעתו, עוד ירצה באומרו לשון יחיד לומר כי לצד שהיו יחידים הוא שלא יכלו לעשות הפסח, אבל אם היו צבור היו יכולין לעשות הפסח כי בא בטומאה, שוב ראיתי בספרי מרז"ל שדייקו כן:

לנפש אדם. אומרו לנפש אדם לומר אבל לטמא שרץ יכולין הם, על פי דבריהם ז"ל (ספ) שאמרו שוחטין וזורקין על טמא שרץ וטובל ואוכל פסחו לערב, אבל טמא מת הגם שחל שביעי שלו ביום י"ד אין שוחטין עליו, והוא אומרו ביום ההוא ואמר ר' יצחק וזה לשונו שחל שביעי שלהם בערב הפסח כתיב ביום ההוא הוא שאינם יכולין אבל ביום שלאחריו היו יכולין, וגם לסברת האומר ביום ההוא נטמאו ישנו לפירושינו במאמר לנפש אדם לומר שאם היה שרץ שוחטין עליו: כאן מדלגין עד סוף הפסוק

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טִמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע
לְבַלְתִּי הַקָּרֵב אֶת קִרְבָּן ה' בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: {ט"ז}

למה נגרע וגו'. צריך לדעת טענת האנשים במאמר למה נגרע, הלא טעמם בפיהם יענו אנחנו טמאים, ומה מבקשים ליתן להם תורה חדשה. ואולי כי לצד שנטמאו ברשותו יתברך בין למאן דאמר טמאי מת מצוה בין למאן דאמר נושאי ארונו של יוסף חשבו כי ידין ה' אותם כטהורים, וכשם שמצינו (פסחים כ"ט:) שיתרצה ה' עשות הפסח בטומאה בציבור, לזה טענו למה נגרע, וכי בשביל שעשו מצוה יהיו נגרעים מקרבן פסח, או ירצה לומר שיעשו לפסח תשלומין כחגיגה שיש לה

בשנה השנייה וגו'. צריך לדעת למה שינה הכתוב סדר הרגיל להקדים זכרון החודש ואחר כך זכרון השנה, שכן תמצא בתחלת הספר שאמר באחד לחדש השני בשנה השנית. גם כי בסדר זה שכתב נתחייב הכתוב להפסיק באמצע זכרון הזמן במאמר לצאתם מארץ מצרים מה שלא היה עושה כן אם היה מקדים זכרון החודש ואחר כך זכרון השנה שאז יאמר לצאתם מארץ מצרים אחרי כן, עוד יש להעיר למה נשתנית פרשה זו שלא נאמר בה דבר אל בני ישראל ככל התורה כולה. אכן יתבאר בהעיר עוד אומרו ויעשו בתוספת ו' בתחלת ענין, עוד קשה למה הוצרך ה' לצוות בני ישראל על הפסח והלא כבר צוה כאמור בפרשת בא אל פרעה, והיה נראה לומר לזה כי חש הכתוב לומר שאין מצות פסח אלא בארץ מצרים ובבואם אל ארץ נושבת ולא במדבר, לזה בא לומר במדבר ויעשו בני ישראל את הפסח, וזה דבר רחוק:

ונראה כי כוונת הכתוב היא לצד שאמרה תורה (שמות י"ג) כל בן נכר לא יאכל בו, ותניא במכילתא וזה לשונם כל בן נכר אחד ישראל מומר ואחד גוי במשמע עד כאן לשונם. ולצד שמצינו שישראל עשו העגל וכו' ואמרו ז"ל (חולין כ"ט:) כל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה ויאמר עליו בן נכר, מעתה יש מקום לדון בישראל שאינם יכולין לעשות הפסח, והגם שנתרצה ה' למשה בתפלותיו ובמשפטיו אשר עשה בישראל, עם כל זה עודם לא נתבשרו שנתכפר עון העגל ויש ספק בדבר, לזה בא הקדוש ברוך הוא ונתן רשות ואמר להם ויעשו בני ישראל את הפסח, ודקדק לומר ויעשו לומר מלבד מה שהובטחו שניחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות עוד להם שהוכשרו להיות ראויים לעשות הפסח, ומעתה באנו להשכיל להטיב שינוי הקדמת זכרון השנה, כי כיון שכל עצמו לא בא המאמר כאן אלא להכשירם לעשות הפסח לזה פתח דבריו הזכיר שנה השנית להשכיל סובב המאמר שהוא לצד שהיה זה אחר מעשה העגל מה שאין הדבר מושכל בהזכרת זמן החודש שאינו מסתיים בזה הערת הדבר, ולזה לא אמר דבר אל בני ישראל שלא בא לצוות לזה אלא לרשיון ודי בהודעת המשפט למשה שכן הוא הדין, ואולי לפי מה שאמרו בפסחים (י:) שמאמר זה היה בראש חודש נוכל לומר כי זה המאמר היה קודם ירידת שכינה למשכן ביום ר"ח ניסן והקדים ה' מאמר זה לבשרם שכשרים הם לעשות פסח ואחר ירדה שכינה, ולזה תמצא שאמר בסמוך אחרי זה וביום הקים את המשכן כסה הענן:

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת בהעלותך פ"ה

ואם היה אומר בסדר זה ולפי העלות וגו' יסעו, אז הי' נשמע שבעלותו הוא שמתחייבים ליסע, ואין במובן שאם ירצו ליסע שתמנעם מניעת עליית הענן, לזה אמר ולפי העלות וגו' ואחרי כן לומר ולא קודם:

על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו: {ט"ז}

על פי ה' יסעו בני ישראל וגו'. והענן יגיד אשר פי ה' יקבנו:

כל ימי וגו' וצאריך וגו'. בא הכתוב לסדר כל בחינות הנהגות הענן, וללמד שבחן של ישראל שהיו חפצים באשר יחפוץ ה', והתחיל בענין אריכות זמן החניה ואמר כל ימי אשר ישכון הענן יחנו פירוש יחנו יחפצו לחנות, ולזה לא אמר חנו בני ישראל שיהיה נשמע שעשו לצד ההכרח מהמנהיג, והוסיף לומר ובהאריך וגו' לומר שאפילו יאריך כל כך ימים רבים אף על פי כן יחנו, ואומרו ושמרו וגו' לומר כי מלבד שהיו חונים כל זמן וכו' עוד מודיע כי לא היו עושים הדבר לצד שהיו חפצים בשבת ולא בהילוך אלא לצד שמירת דבר ה', והוא אומרו ושמרו וגו' הגם שהם ימים רבים, ואומרו ולא יסעו ולא אמר ולא נסעו, לשלול בחינת החושב כאלו אמר ולא יחפצו ליסע:

ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו: {ט"ח}

ויש אשר וגו' ימים מספר. גם זה מספר בשבח ישראל שהגם שלא יחנו לפוש אלא ימים מועטים יסעו בהעלות הענן, ואמר על פי ה' יחנו, ואין שייכות לזכרון שניהם אלא למסע, נתכוון להשוות הנסיעה לחניה לומר כשם שעל פי ה' יחנו ברצון והשלמת דעת לנוח מהדרך כמו כן ברצון השלם היו נוסעים הגם שהיו נוחים זמן מועט. וראיתי שתרגם יונתן בן עוזיאל ימים מספר שבעת יומין, ולפי דבריו ז"ל אין מקום לדברינו לומר שבא לשבח ישראל כי יש במשך ז' ימים לנוח מן הדרך, ולדבריו ז"ל יתבאר הכתוב על זה הדרך שבא לומר שבין בפרק החניה ובין בפרק הנסיעה הגם שהיה להם הרצון לא היו עושים הדבר אלא לצד היות הדבר מאמרו יתברך, והוא אומרו על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו:

תשלומין כל ז' שאמרו (מניס ט.) חוגג והולך כל הרגל, כמו כן יצו ה' להם שיעשו פסח למחר, והוא מאמר במועדו שהוא מועד הפסח:

ואולי כי לזה דקדק הכתוב לומר ביום ההוא פירוש לדברי האומר יום ז' של טומאתם היה לזה באו ביום ההוא כדי שיאמר להם לעשותו תשלומין למחר:

ולדרך זה אנו מרויחים טעם שה' אמר מצוה זו של פסח שני אחר ששאלו האנשים ההמה, לומר שהגם שיהיו טהורים בתוך ימי הפסח כנדון שלפנינו אף על פי כן אין לו תשלומין לעשותו בז' ימי הפסח כחגיגה אלא בחודש הב'. עוד ירצה אומרו למה נגרע פירוש כיון שהיה יום ז' לטומאתם טוענים שיכולין לשחוט עליהם פסחיהם כדרך ששוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון שהם נטהרים לערב ואין להם טומאה אלא ביום ההוא, והוא מאמר ביום ההוא, ורו"ל אמרו עניינים אחרים, ואלו ואלו דברי אלהים חיים:

ולפי העלת הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל: {ט"ח}

ולפי העלות. אמר ו' בתחלת ענין, לומר כי ענין הענן אשר על המשכן היה משמש ב' דברים, אחד הוא למכסה על האהל לכבוד ולתפארת, והוא מאמר כסה הענן את המשכן לאהל על העדות, והוסיף עוד ואמר ולפי וגו' פירוש ועוד היה הענן לצורך זה שלפי העלותו יסעו בני ישראל כדי שידעו זמן הנסיעה וזמן החניה:

ואחרי כן יסעו וגו'. צריך לדעת מה הוא אומרו ואחרי כן וגו' שהיה צריך לעשות גזירה במאמר על זה הדרך ולפי העלות וגו' יסעו כשיעור מאמר הסמוך ובמקום אשר ישכון וגו' שם יחנו. ונראה שאם היה אומר אחרי כן יסעו היה נשמע שזה הוא גזרת הכתוב, ולא כן הוא הכוונה, אלא שהגזירה הוא במאמר הבא אחר כך על פי ה' וגו', וזה הוא שיעור הכתוב ולפי העלות וגו' ואחרי כן הוא שיהיו נוסעים וגו' וכיון שכן על פי ה' וגו' הרי הם נוסעים על פי ה'. עוד נתכוון לומר בדרך זה שזולת כן אם היה אומר אחרי כן יסעו היתה הגזירה בתיבת אחרי כן והיה המשמעות שלא היו נוסעים קודם אלא אחרי כן ואין בנשמע שהיו על כל פנים נוסעים כשהיה נוסע הענן, לזה אמר ואחרי כן כדי שתהיה נרדפת למעלה ותבא הגזירה במאמר יסעו בני ישראל, כאלו אמר ולפי העלות וגו' יסעו,

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א